

זה הדבר

زو هديرخ ZO HADEREKH

גיליון 51, 30 בדצמבר 2020

הסכנות שבנתינו ובטראמפ בסוף דרכם סגר ושוב

הזכרנו? ולמקד את כל תשומת הלב הציבורית בחרדה המוצדקת מפני הנגיף הקטלני. אבל ייתכן שיש עוד הפתעות באמתחתו, כגון הרפתקה צבאית באיראן – עוד בטרם ייפרד ידיו דונלד "מלאך המוות" טראמפ מהנשיאות. צוללת של חיל הים כבר מפטרלת במפרץ הפרסי. גם דובר הצי של ארה"ב פרסם בסוף השבוע הודעה לא שגרתית לפיה צוללת בעלת הנעה גרעינית ועשרות טילי שיוט מסוג טומהוק נשלחה למיצר הורמוז שבפתח המפרץ. הצוללות הישראליות והאמריקאיות לא לבד. יחד איתן פועל זוג ספינות טילים של ארה"ב, כאשר על כל אחת מהן 120 תאי שיגור טילים. במקרה של הסתבכות אמריקאית-ישראלית, את התגובה הקטלנית תספוג ישראל ולא דווקא וושינגטון או ניו יורק. מערכת הבחירות, שבסופה עשוי ראש הממשלה היוצא לסיים את שלטונו-הבלתי-נגמר, טומנת בחובה סכנות מבית היוצר של הצמד-לא-חמד טראמפ את נתינו. זו דרכם; מולה חיוני להציב אלטרנטיבה יהודית-ערבית, דמוקרטית, שמאלית ושחרת שלום.

"אנחנו הולכים למבצע חיסונים ענק שאין כדוגמתו בעולם ואני מבקש מכם תוך כדי זה לעשות את הסגר הקצר והמהודק. שני הדברים יחד מוציאים אותנו מהקורונה ראשונים בעולם". כך הבטיח ראש ממשלת הימין נתינו בסרטון ששודר השבוע (27.12) ברשתות החברתיות. אך כהרגלו "שכח" נתינו להזכיר כמה עובדות: בינתיים אין חיסונים לכולם וישנן כמה מדינות שהקדימו את ישראל ביציאה מהקורונה – ובהן סין ווייטנאם. גם דרומה ממולדתו השנייה (או הראשונה?) של נתינו, ארה"ב, הצליחה קובה למגר את המגפה כמעט לחלוטין. זכור, אוכלוסייתה של קובה דומה בגודלה לזו של ישראל, אך שטחה גדול הרבה יותר. "הסגר הקצר והמהודק" יהיה ככל הנראה ארוך מאוד ורופף, וכנראה יוסיף מאות אלפי מובטלים ויוביל לסגירת רבבות עסקים קטנים. סביר להניח שהסגר יסתיים קרוב לבחירות כדי לאפשר לנתינו לחסום כל ויכוח אמיתי על דרכו הנפסדת (המדינה היחידה בעולם בסגר שלישי,

מכתבים למערכת

השמאל עם הפנים לבחירות

תנועות השמאל הן תנועות השואפות ופועלות לשינוי לאור הערכים ההומניסטיים: ערך החיים, שוויון בין בני אדם, שלום, צדק, חופש ואחווה. במקום חברה מעמדית הן שואפות לכונן חברה שוויונית המעניקה ביטחון סוציאלי לכל; ממצב של מלחמה, הן חותרות להגיע לשלום.

לעומת השמאל, הימין הוא שמרני ביסודו – לא במקרה ניתן השם "שמרנים" למפלגת הימין הבריטית – והוא דוגל ב"ערכים לאומיים", המעניקים למעמדות הנמוכים תחושת שייכות, שהיא מרכיב מהותי בתחושת ביטחון. זו הסחת דעת מהתנגדותו של הימין למדיניות שתדאג לביטחון החברתי והכלכלי של האזרחים. תפקיד זה משאיר הימין ל"שוק החופשי", ובכך בעצם פוגע באינטרסים של המוחלשים במדינה. השמאל, בשל ערכיו האוניברסליים, מתקשה לעתים לספק את הרגשת השייכות החשובה כל כך לתחושת הביטחון של בני אדם. כך, אם השמאל אינו משרת באופן ישיר את האינטרסים של המוחלשים, הם יעדיפו כנראה את הימין. למעמד הבינוני ממילא יש תחושת ביטחון גדולה יותר, ועל כן הוא נותר עם השמאל ביתר קלות.

כאן נעוץ אחד ההבדלים העמוקים בין שמאל לימין. השמאל מבקש לשנות את תפיסת תפקידה של המדינה. במקום מדינה שנועדה לשמור על ביטחונם של תושביה מפני אויבים חיצוניים ופנימיים – מדינה הדואגת לביטחונם גם מההיבטים הכלכליים, הבריאותיים, החינוכיים והחברתיים. השמאל מבקש בעצם להרחיב את תפקידה של המדינה כלפי אזרחיה. בשנות שלטונו לא העז הימין לחסל את מדינת הרווחה לחלוטין, ונאלץ להסתפק בכרסומה ההדרגתי. לנוכח חולשתו של השמאל בישראל, נשאלת השאלה: מה צריך השמאל לעשות כדי לחזור למעמד של השפעה ורלוונטיות? האם יש דרך להתגבר על המשבר העמוק בו הוא מצוי כעת?

התרגום של ערכי השמאל הסוציאליסטי לפעילות פוליטית בישראל משמעו מאבק מתמיד לשוויון אזרחי לכולם, ומכאן נגזרת בהכרח מפלגה יהודית-ערבית משותפת. השמאל היהודי-ערבי נאבק למען השלום עם שכניו הקרובים הפלסטינים, הסורים והלבנונים, וגם עם האיראנים הרחוקים; חובתו להיאבק למען זכויות האדם בישראל ובשטחים הכבושים; להגברת המוביליות החברתית בחברה הישראלית, תוך חיזוק הפריפריה, ולמען שחר הוגן לכולם. מול העיקרון הימני של "ממשלה הממעטת למשול", עליו להציב אלטרנטיבה של אחריות הממשלה לביטחון החברתי-כלכלי של תושבי המדינה. תחומים חשובים נוספים הם שימור הסביבה וחיזוק ארגון הבריאות העולמי.

אין לי תשובה לבעיות השמאל. אני מעריך שנוכח השינויים המדעיים והטכנולוגיים המהירים יידרשו גם שינויים והתאמות בסדר החברתי-כלכלי. שמרנותן של ממשלות הימין והמרכז לא תאפשר להן להצליח בכך. כישלונן יאפשר לשמאל לתפוס את השלטון ולחולל את השינוי הנדרש.

עמוס גבירץ, קיבוץ שפיים

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל
zohaderekh@gmail.com
או לחיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102

דברים בשם אומרם

הוא התכוון לביבי?

"אנו יוצאים למערכת בחירות לא פשוטה, אני קורא מכאן להימנע מלהחריף את המתחים ולעשות ככל שניתן כדי שמערכת הבחירות תתנהל ותסתיים באופן מסודר וללא גילויי אלימות".

(הודעה של יו"ר הכנסת, ח"כ יריב לוין, 23.12)

המחאה נגד שלטון הימין ועונשה

"האם בחלק מהמקרים שוטרים איבדו את זה? התשובה היא כן. האם יש שוטרים שהחילו את האג'נדה שלהם? התשובה היא כן".

(מפקד מחוז מרכז של המשטרה, ניצב עמיחי אשד,

בוועדת הפנים של הכנסת, 17.12)

הפוך על הפוך על הפוך

"צריך להודות באמת: להוציא את חד"ש, מפלגת הליכוד היא הדבר הקרוב ביותר שיש למפלגת שמאל במפה הפוליטית הנוכחית. אינני חלילה טוען שהליכוד היא אכן מפלגת שמאל, אני רק אומר שבין המפלגות המכונות 'מרכז-שמאל' לבין רעיונות השמאל אין שום קשר, והן אף רחוקות מרעיונות ופעולות שמאליות יותר מהליכוד".

(נועם הופמן, אתר "הארץ", 17.12)

הקורונה הפכה רבים לאומללים, אך לא את כולם

"לידי ידיעות אחרונות' הגיעו נתוני השכר של חלק מאנשי הממונה על הקורונה. מהנתונים עולה כי הסכום שאושר להעסקת 12 עובדי המטה החרדי ב'מגן ישראל' עומד על 472,797 שקל בחודש כולל מע"מ, כלומר 39,399 שקל בממוצע לעובד (יש להדגיש כי אופן חלוקת הסכום בין העובדים אינו ידוע וזהו השכר הממוצע). 12 עובדי המטה הערבי מקבלים מדי חודש סכום של 384,930 שקל כולל מע"מ - ממוצע של 32,007 שקל לעובד. ראש המטה של 'מגן ישראל', תומר לוטן, מרוויח 40,950 שקל בחודש, מעט יותר ממנכ"ל של משרד ממשלתי".

(ידיעות אחרונות, 18.12)

זהבי כבר לא עצבני, רק נוסטלגי

"אני נזכר בבניין הכנסת הישן, בית פרומין, ברחוב קינג ג'ורג' בירושלים. הכניסה הייתה מהרחוב. השרים וחברי הכנסת היו חוצים את הכביש ונכנסים לשתות קפה בקפה טעמון, שם ישבו 'הסמאלנים הבוגדים' מארגון מצפן, חברי המפלגה הקומוניסטית מק", משוררים, ציירים, פרופסורים וצעירי השכונות המהפכנים, שלימים הפכו לפנתרים השחורים. יושבי קפה טעמון היו יוצאים לעתים לחזית בית הקפה, מרחק 20-15 מטרים מהכניסה לכנסת כשהם נושאים כרזות וצוועקים קריאות גנאי לעבר מנהיגי המדינה בעניינים שונים ומגוונים".

(נתן זהבי, "מעריב", 18.12)

ח"כ עבאס: לשבת עם נתניהו - למה לא?

"המחשבה הפוליטית הדוגמטית שלא יושבים בממשלה אחת עם נתניהו. אני אומר, אם תבוא הצעה, נבחן אותה".

(יו"ר רע"מ, ח"כ מנסור עבאס, "מעריב", 18.12)

הבחירות בפתח: לבנות את חד"ש

ההומוסקסואלים, הלסביות, הביסקסואליות והטרנסג'נדרים (להט"ב) ולמען קידום זכויותיהם. מספר לא קטן של חברי חד"ש מגדירים היבט זה של המערכה לשוויון כ"נושא רגיש". אך מעיון בכל אחת מנקודות המצע, המקורי מ-1977 כמו גם והמעודכן מ-2020, עולה כי דרישות חד"ש ברובן הן "רגישות" למדי – לפחות עבור חלקים לא מבוטלים בציבור היהודי והערבי.

לחדש את ההנהגה

"יש נאה דורש ואין נאה מקיים, נאה מקיים ואין נאה דורש ויש נאה דורש ונאה מקיים", כך כתוב במקורות. חד"ש חייבת לדרוש וגם לקיים, כי היא נטלה על עצמה את המשימה לייצג את כל האינטרסים של רוב האוכלוסייה, יהודים וערבים. הנהגת החזית ברובה מורכבת מגברים מבוגרים, שבפועל מדירים נשים וצעירים. חיוני שהנהגת החזית לא תדמה ל"בית לורדים": חיוני שתכלול ערבים ויהודים, יהודיות וערביות, צעירים וצעירים פחות. אני מציע שהרכב מזכירות חד"ש ייקבע על פי העיקרון הפריטטי: מחצית נשים ומחצית גברים, מחצית ערבים ומחצית יהודים, מחצית צעירים עד גיל 35 ומחצית מבוגרים. הצעתי שעיקרון זה ינחה את הרכב כל מוסדות החזית לרבות הסיעות בכנסת, ברשויות המקומיות, בהסתדרות ובארגוני עובדים שונים.

חברות וסניפים

בסניפי חד"ש, ברובם קיים רישום של החברות ונערכות בחירות להנהגת הסניף. לדעתי כדאי שיהיה בחד"ש רישום חברות ארצי. צעדים ארגוניים עשויים לסייע לחד"ש לקיים חיים בריאים של תנועה פוליטית שמאלית-רדיקלית (זוכרים: "שמאל זה חד"ש", "בונים שמאל חדש"?), הפעילה לאורך כל השנה ולא דווקא ממערכת בחירות אחת לשנייה. כך לא בונים תנועה.

לתנועה נחוצה פעילות בתחום התקשורת. לחד"ש יש דובר בפועל, ולדעתי עדיף שיהיו מינוי רשמי. התתכן במאה ה-21 תנועה ללא דוברות רשמית וללא תקשורת? בעברית פעיל אתר של חד"ש. בערבית, השפה של רוב חבריה, פעיל אתר של "אל אתיחד" (עניין חשוב בפני עצמו) אך אתר החזית הוסר. דף פייסבוק של חד"ש בעברית פעיל בעצמות נמוכה, אך בערבית – הוא כמעט שאינו פעיל.

יהיו, אני מניח, שיגידו: "הכותב צודק, אבל מה אפשר להספיק לבצע עד 23 במאס?" אפשר להספיק לא מעט. בכל מקרה מוכרחים להתחיל. כך בונים תנועה.

אפרים דויד

הקדמת הבחירות, נפילת ממשלת נתניהו-גנץ והמשך המחאה נגד שלטון הימין מציבים בפני החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון (חד"ש) אתגרים לא פשוטים. מה שנדמה היה כסיפור הצלחה – הקמת הרשימה המשותפת וסיעה בת 15 חברי כנסת – התהפך עליה בחודשים האחרונים. הרשימה צברה הישגים פוליטיים לא מבוטלים בימי הכנסת ה-23 הקצרים, אך הוכשלה בידי ראש הממשלה בנימין נתניהו. זה הצליח לנטרל את אחד ממרכיביה: הרשימה הערבית המאוחדת (רע"מ) מיסודה של התנועה האסלאמית.

בעת כתיבת שורות אלה, עתידה של הרשימה המשותפת לוט בערפל. האם מרכיבי הרשימה ברובם, וחד"ש בראשם, אשר עשו כל שביכולתם על מנת לקצר את ימי שלטון הימין, יכולים לדור בכפיפה אחת עם התנועה האסלאמית הנותנת יד להמשך שלטון זה? כלום דוגלת הרשימה המשותפת ב"כן ולא" כלפי הממשלה הגזענית? לדעתי, יש לחדד עמדות ולהרחיק מתוך הרשימה כל מי שאינו מקבל עקרונות בסיסיים של פעולה פוליטית משותפת, חרף חילוקי הדעות הרעיוניים. יהיה זה קל מדי להטיל את כל כובד הקשיים בהצבת אלטרנטיבה דמוקרטית ערבית-יהודית למניפולציות של שלטון הימין. נשאלת השאלה: מה מידת האחריות של חד"ש לקשיים בקידום אלטרנטיבה זו? או במילים אחרות: האם חד"ש מסוגלת להתחדש? להלן אציע ארבעה צעדים הנחוצים לדעתי להתחדשות חד"ש.

יש לעדכן את המצע

חד"ש נוסדה ב-1977 לקראת הבחירות לכנסת התשיעית. מאז עברו 43 שנה, ועתה היא תתמודד (לא ברור אם במסגרת הרשימה המשותפת או עצמאית) בבחירות לכנסת ה-24. עם הקמת החזית סוכמו שבע נקודות יסוד אסטרטגיות ("מצע חד"ש"). נקודות אלה עודכנו והיו לתשע, ובמהלך השנה האחרונה, לקראת מערכות הבחירות – בוצע עדכון טקטי. מצע חד"ש המורחב כולל את השינויים היסודיים הנחוצים בכלכלה, בחברה ובפוליטיקה בישראל: שוויון, מאבק בגזענות ובאפליה, הגנה על המרחב הדמוקרטי, הגנה על הסביבה, מאבק נגד הכיבוש ולמען מדינה פלסטינית, הגנה על זכויות העובדים ושיפור מעמדם, וסעיף ייחודי לה: חיסול הנשק להשמדה המונית (או כפי שנכתב במצע: "איסור הפיתוח, הניסוי והשימוש בכל סוגי הנשק להשמדה המונית").

אך ישנו מאבק חשוב בו לקחו בעבר חברי הכנסת של חד"ש וחבריה חלק פעיל מאוד – כולל בחקיקה – שאינו נכלל במצע ובעדכנו האחרון: המאבק נגד אפליית

הם מאשרים? אם הצבא באמת רוצה לעצור את הפשע המתמשך הזה, יש בידו לעשות הרבה: להקים ועדה, ללמוד למה זה קורה ולפעול מיד. עד עכשיו כלום לא קרה. הגשתי את דרישותי לגנץ ולכוכבי, ואני גם אפתור לרשויות המשפטיות".

עודה נשא את נאומו בעקבות שני מקרי רצח שהתרחשו מוקדם יותר באותו יום בלוד ובמחלף נחשונים. שני תושבי לוד, בנינים למשפחות יריבות, נרצחו באירועי ירי. משמרת מחאה נערכה מול משטרת לוד (29.12) ביוזמת סניף חד"ש בעיר, בהשתתפות חברי הכנסת של הרשימה המשותפת עופר כסיף, יוסף ג'בארין וסמי אבו שחאדה.

לפי הארגון "יוזמות אברהם", מתחילת השנה נרצחו 97 בני אדם בחברה הערבית – הנתון הגבוה ביותר מזה כ-20 שנה. לדברי ח"כ עאידה תומא-סלימאן (חד"ש) – הרשימה המשותפת) במליאת הכנסת, "יש רק קבוצה אחת שמרגישה בטוחה היום באוכלוסייה הערבית – הפושעים והרוצחים".

הציתו עצי חג מולד בסכנין;

מק"י וחד"ש גינו בחריפות

בריונים הציתו בשבת (26.12) עצי אשוח בכניסה לשתי כנסיות בסכנין. לפי הדיווח בעיתון "אל-אתיחאד", העלו באש את העץ הסמוך לכנסייה הקתולית בסביבות השעה 3 בלילה, ולאחר מכן הציתו עץ שנמצא מול הכנסייה הנוצרית-אורתודוקסית בעיר. החבלות התרחשו בלילה שלאחר חג המולד. סניפי מק"י וחד"ש בעיר גינו בחריפות את המעשה הנפשע וקראו למצות את הדין עם האחראים. בהודעתם נאמר כי "מטרת המעשה היא לפלג בין תושבי העיר".

עוד באותו יום הוצבו שני עצי חג מולד חדשים במקום אלה שהוצתו. עיריית סכנין כינסה ישיבת חירום בהשתתפות נציגי כל המפלגות, אנשי דת מוסלמים וכמרים בעיר. בישיבה הוחלט להציב מחדש עצים בשני טקסים שייערכו בשעות הערב, ובמקביל יואר בניין העירייה כביטוי הזדהות עם הנוצרים ובגינוי פשע השנאה.

ראש עיריית סכנין, ד"ר ספואת אבו ריא (חד"ש), אמר בטקס הצבת העצים החדשים: "כל תושבי סכנין מגנים בתוקף את האירוע השפל. האחדות של סכנין חזקה הרבה יותר מכל ניסיון לפגוע בה. בשנה הבאה נקיים טקסים גדולים יותר".

רק רבע מהמורים הערבים נקלטים

כעובדי הוראה במערכת החינוך

רק רבע מהמורים הערבים שובצו השנה במערכת החינוך וכל היתר נותרו ללא משרה בהוראה. כך עולה מנתוני משרד החינוך שמרכז המידע והמחקר של הכנסת פרסם השבוע (27.12). דו"ח הכנסת הוזמן לבקשת יו"ר הוועדה לזכויות הילד, ח"כ יוסף ג'בארין (חד"ש – הרשימה המשותפת), והוא סוקר את ניסיונותיו של משרד החינוך להקשיח את תנאי הקבלה למסלולי ההכשרה למורים בחינוך הערבי.

עוד עולה מהמסמך כי מתוך כ-9,400 מועמדים בעלי תעודת הוראה שביקשו לקבל משרה במשרד החינוך, שובצו רק כ-2,400. לפי הנתונים, הסיבות העיקריות לכך הן מחסור בתקני הוראה במערכת החינוך הערבית לעומת מספר בעלי תעודת הוראה. בנוסף, לפי הנתונים, במקרה של ניסיון לשבצם במערכת החינוך היהודית – "תחומי ההתמחות שבוחרים סטודנטים ערבים אינם תואמים את המקצועות שבהם חסרים מורים במערכת היהודית".

ממשלת נתניהו

נגד שכר העובדים

ועדת הכספים של הכנסת אישרה השבוע (27.12), בהכנה לקריאה שנייה ושלישית, כי השכר הממוצע לשנת 2021 בחוק הביטוח הלאומי יהיה זהה לשכר שנקבע בינואר 2020. המשמעות היא, כי שכר המינימום והקצבאות, הצמודים לשינויים בשכר הממוצע במשק – לא יעודכנו.

המוסד לביטוח לאומי מפרסם מדי שנה בחודש ינואר עדכון לשכר הממוצע כהגדרתו בחוק. החוק מגדיר את אופן חישוב "השכר הממוצע", אשר משמש בסיס לחישוב שכר המינימום והקצבאות ולעדכונים שונים. ומה קורה במשק?

שכרם של 42% מהעובדים במשק ירד במחצית הראשונה של 2020, כלומר מאז סגר הקורונה הראשון – כך לפי מחקר שפרסם המוסד לביטוח לאומי. לפי המחקר, ירדו משכורות העובדים בתקופה זו בממוצע ב-11% כתוצאה מהורדת שכר ישירה, מירידה בהיקף המשרה או מהשעיית הטבות. הירידה בשכרם של כמעט מחצית העובדים לוותה, כצפוי, בעלייה דרמטית של השכר הממוצע במשק. ההסבר לתופעה זו הוא שמרבית העובדים שהוצאו לחופשה ללא תשלום (חל"ת) או פוטרו הם אלה המשתכרים בימים כתיקונם שכר נמוך מהממוצע במשק. הפער מצביע על חוסר השוויון בפגיעה הכלכלית של משבר הקורונה, הפוגע יותר בעובדים המוחלשים והבלתי מאורגנים.

חתירתה של ממשלת הימין היוצאת ל"הקפאת השכר הממוצע" דומה למדיניות שנקט בנימין נתניהו בעת שכהן כשר האוצר בשנת 2003, בעיצומו של משבר קפיטליסטי. זו תמצית המדיניות הניאו-ליברלית של ממשלת הימין: את מחיר המשבר ישלמו העובדים והמובטלים.

לעצור את זליגת הנשק

יו"ר הרשימה המשותפת ח"כ איימן עודה (חד"ש) אמר השבוע (28.12) במליאת הכנסת כי יעתור לבג"ץ נגד שר הביטחון והרמטכ"ל בשל זליגתם של אלפי כלי נשק מהצבא לידי אזרחים. לדברי עודה, "אלפי כלי נשק הגיעו מהצבא לידי אזרחים ערבים. הנשק הזה הורג והרשלות הזאת הורגת". עודה הסביר: "שר הביטחון יודע וגם הרמטכ"ל יודע. אז איך

קבלו את

זו הדרך

מדי שבוע בדוא"ל

או בדואר רגיל

המעוניינים לקבל בדואר אלקטרוני, ללא תשלום, מתבקשים לשלוח

כתובת דוא"ל אל: zohaderekh@gmail.com

המעוניינים לקבל בדואר רגיל, מתבקשים לכסות את הוצאות

המשלוח באמצעות תרומה של 150 שקל בשיק לפקודת המפלגה

הקומוניסטית הישראלית, ת"ד 26205 תל-אביב 6126102

ההשלכות הכלכליות והחברתיות של המגיפה הן רב-שנתיות

יותר מובטלים ויותר עניים

החוקרים הביעו דאגה נוכח הנתונים, המראים כי העובדים שהיו מוחלשים עוד לפני המגיפה נפגעו יותר במהלכה. החוקרים הגדירו בעלי הכנסה נמוכה כבתי אב המשתכרים פחות מ-8,000 שקל ברוטו בחודש. בתי אב שהוגדרו "שכבת ביניים" הם אלה המשתכרים בין 8,000 ל-17,000 שקל ברוטו בחודש, ואילו בתי אב בעלי הכנסה חודשית גבוהה משתכרים מעל 17,000 שקל ברוטו בחודש. הסקר מראה כי בהשוואה בין יהודים (לא כולל יהודים חרדים) לאזרחי ישראל הערבים אין הבדל גדול – אלה גם אלה רשמו אובדן ניכר בתחום התעסוקה. כרבע מהיהודים איבדו את עבודתם, לעומת 29% מן הערבים.

החוקרים הבחינו גם בין שוכרי דירות לבין בעלי דירות. נמצא כי שוכרי דירות חוו פגיעה תעסוקתית קשה יותר: קרוב ל-29% משוכרי הדירות חוו פיטורים, קיצוץ משרה או פגיעה בשכר בהשוואה ל-20% מבעלי הדירות המשלמים משכנתא.

עובדים שדיווחו על פגיעה תעסוקתית הראו גם סימנים של מצוקה חומרית, כולל קשיים בתשלום שכר הדירה או המשכנתא, קשיים בפירעון חובות (מים, חשמל, ארנונה), ואף חוסר אמצעים לרכישת מזון בכמות מספקת.

חוסר ביטחון תזונתי בקרב מובטלים

אנשים שאיבדו את עבודתם (16%) היו חשופים יותר לסכנת פינוי מבתייהם בהשוואה לאלה שלא איבדו את עבודתם (9%). שכירים שאיבדו את עבודתם דיווחו גם על קושי בפירעון חובות שאינם קשורים בדיור (25%), ו-30% דיווחו על חוסר ביטחון תזונתי, בהשוואה ל-21% בקרב מי שלא איבדו את עבודתם.

נוסף למשתנים המסורתיים של אבטלה ואובדן עבודה, לאורך המגפה רשמו בתי אב עלייה בבעיות ארוכות טווח. לדוגמא, מחקרים קודמים הראו קשר ישיר בין אי-ביטחון תזונתי לבריאות לקויה בקרב ילדים ומבוגרים. כמו-כן, בתי אב שאינם מסוגלים לעמוד בתשלומים במועד ישלמו בטווח הארוך תשלומים וריביות גבוהים יותר. אי-עמידה בתשלום שכירות עלולה אף לגרום תביעות משפטיות, שידרדור עוד יותר את מצבן של משפחות שנפגעו במשבר.

לדברי החוקרים, הממשלה הפעילה כמה צעדים לריכוך השלכות המשבר בחודשים הראשונים כמו הארכת תקופת האבטלה ומענקים כספיים. לפי המחקר, מדיניות זו הצליחה במידה מסוימת למתן את הפגיעה במובטלים. יחד עם זאת, המגפה צפויה להעמיק את מדדי אי-השוויון בישראל. "אלא אם ממשלת ישראל תנקוט צעדים משמעותיים יותר, ההשפעות השליליות יורגשו בטווח ארוך", סיכמו החוקרים.

הסגר הכללי החל השבוע (27.12) בעקבות החלטת הממשלה, בפעם השלישית מאז פרוץ משבר הקורונה. "הסגר אינו מחויב המציאות. נהפוך הוא: המציאות היא שסגר גורם

לנזקים בריאותיים, חברתיים וכלכליים קשים. אכן צריך ריחוק חברתי ומניעת התקהלות במקומות סגורים, אך אסור להגביל מרחק ולמנוע מאנשים להתפרנס. נתניהו וגנץ לא נאבקים בקורונה – הם נאבקים בציבור, ועלינו להיאבק בהם", הגיב ח"כ עופר כסיף (חד"ש – הרשימה המשותפת).

לא רק ח"כ כסיף סבור כך. זו עמדתו גם של גוף מקצועי של מומחים מהאקדמיה, רופאים ומדענים שהקימו בשבוע שעבר "מועצת חירום ציבורית למשבר הקורונה", במטרה לשכלל ולטייב את הטיפול וההתנהלות בימי המגיפה. המומחים טוענים כי סגר הוא כלי לא-יעיל מבחינה מדעית לטיפול במשבר הקורונה: "סגר פוגע

בחברה, בכלכלה ובעשייה הרפואית הרחבה. עדויות ממחקרים ומתצפיות במדינות רבות מראות כי תועלתו מוטלת בספק, חלקית וקצרת טווח, ונזקיו רבים וקשים. אין כיום שום גוף רפואי או מדעי מוסמך התומך בהטלת סגר".

במקביל, קבוצה של חוקרים, בהם פרופ' ג'וני גל, פרופ' מיכל גרינשטיין-וייס וד"ר טליה שורץ-טיירי, בחנה את ההשלכות הכלכליות והחברתיות של הסגרים הממושכים ושל מגפת הקורונה על העובדים בישראל. החוקרים פרסמו את עיקר ממצאיהם בכתב עת אמריקאי. מהפרסום עולה שהמגפה חוללה קריסה כלכלית וחברתית ברמה עולמית, וזו צפויה לתת את אותותיה במשך שנים רבות – גם בישראל.

ישראל מתמודדת עם קשיים כלכליים וחברתיים מאז הופעת הנגיף. מספר המובטלים והעובדים שהוצאו לחל"ת זינק בחודשים אפריל ומאי השנה, ובהתאם התמודדו חלקים רחבים באוכלוסייה עם קשיים כלכליים חמורים. עם הכניסה לסגר כללי שלישי, צופים החוקרים עלייה נוספת במספר העובדים שיקלעו לקשיים כלכליים.

כדי לבחון את ההשפעות הכלכליות והחברתיות של המגיפה בישראל, ערך המכון למדיניות חברתית של וושינגטון בסנט לואיס סקר מקוון בקרב מדגם מייצג של 2,300 ישראלים בין ה-4 בינוי ל-1 ביולי השנה. מתוצאות הסקר עולה המחיר הכבד של האבטלה והקשיים הכלכליים אותם חוות משפחות בישראל.

המגיפה העמיקה את אי השוויון

הסקר הראה, כי אחד מכל ארבעה ישראלים מכל רמות ההכנסה חווה ערעור תעסוקתי: פיטורים, הוצאה לחל"ת, קיצוץ בשכר או הפחתה בשעות העבודה. עם זאת, ניכרים הבדלים גדולים בין קבוצות ההכנסה השונות, כאשר עובדים המשתכרים שכר גבוה נפגעו פחות מהעובדים בשכר נמוך.

צילום: חד"א

לזכרו של חברי ליאו פניץ'

תלמידיו של ליאו השתתפו בארגון הכנסים, פגשו את המחברים, שוחחו עמם ולמדו מהם. ממאי עד אוגוסט בכל שנה נעשתה עבודת העריכה וליאו ועמיתיו הוסיפו ושיפרו בקפדנות. הספר הושק בסתיו באירועים פומביים בארצות שונות. רק כשליוותי את ליאו במפגשי דורות של כותבים בארצות שונות הבנתי את השפעתו ואת משמעות הפרויקט שלקח על עצמו. ליאו לא עבד לבד; לצדו היו מתנדבים רבים. על נושאי השנתון והמשתתפים דן קולקטיב מערכת בינלאומי. עם ליאו עבדו, כעורכים, גם קולין ליס, סם גינדין וגרג אלבו – העורך הנוכחי.

ליאו הירבה לכתוב בעצמו, וגם בשיתוף פעולה עם אחרים. יכול עבודתו – תשעה ספרים ולמעלה ממאה מאמרים. נוסף לכתובה, עמד בראש המחלקה למדע המדינה ולכלכלה פוליטית באוניברסיטה של יורק ליד טורונטו. בצד השנתון צמח גם "הפרויקט הסוציאליסטי" – אתר מקוון בו כותבים מרקסיסטים מכל העולם על אזורים. ליאו היה מורה נערץ ואיש של אנשים. ביתו היה פתוח לכל ואירועים חשובים רבים נולדו בגינה ובמטבח. ליאו היה בנם של פועלים בונדיסטים שהיגרו מרומניה למניטובה. ההורים שלחו את בנם המוכשר לבית הספר ע"ש י.ל. פרץ, בו למד גם ידידי.

על שליטת הבירוקרטיה

לדברי מהר, פאניץ' טען שמפלגות סוציאל-דמוקרטיות הפכו מוסדות מלמעלה למטה בשליטת ביורוקרטים, המבקשים להגביל את המעורבות הפוליטית של אנשי מעמד הפועלים להצבעה בלבד. "מומחי המפלגה" האלה הבטיחו לעובדים תנאי חיים טובים יותר בקפיטליזם. שליטת הבירוקרטיה התבססה על שימור הפסיביות של העובדים, ולא התכוונה לפיתוח יכולותיהם הדמוקרטיות לדון ולגבש אסטרטגיות ותוכניות פוליטיות – משימות היסוד של מפלגה סוציאליסטית.

מפלגות "העבודה" בארצות שונות מתבססות על פוליטיקה של פשרה מעמדית שפירושה – משמוע העובדים והגבלת אופקיהם למה שאפשר במסגרת הקפיטליזם. ברגע שיכולתו של הקפיטליזם להכיל רפורמות מסוג זה נפגעה, כפי שקרה בעקבות המשבר של שנות השבעים, מיהרו להסיג את הרפורמות לאחור. מפלגות סוציאל-דמוקרטיות הוכיחו עצמן כיעילות במיוחד בכך. קריסת הלגיטימיות של מפלגות סוציאל-דמוקרטיות ברחבי אירופה (ובישראל) היא תוצאה

בשבוע שעבר (19.12) מת ליאו פניץ' בן ה-75 בטורונטו, לאחר שנדבק בקורונה בבית החולים שם אושפז לטיפול בסרטן הדם. פניץ' היה עורך השנתון הסוציאליסטי החשוב "סוציאליסט רג'יסטר" במשך 35 שנים. אישית היה חברי הקרוב במשך 52 שנה. הכרנו כסטודנטים ב-1968 בבית הספר לכלכלה של לונדון (LSE). דיברתי איתו גם כשהיה על ערש מותו בבית החולים. הוא חסר לי מאוד.

כך כתב עליו השבוע סטפן מהר, תלמידו ועורך משנה של השנתון באתר "ג'קובין": "עם כתביו עברנו כמה מהתקופות הקשות ביותר בתולדות השמאל הסוציאליסטי, כשגל אחר גל של המתקפה הניאו-ליברלית שבר ארגוני עובדים והביס אותם שוב ושוב. עבודתו של ליאו אוששה הרבה מאיתנו בשנים אלה, דחפה אותנו והתוותה את הדרך בתוך המאפליה. הוא לא זרע אשליות לגבי כמה הזמנים רעים. אלא שלא כאנשי שמאל חדשים שהסתפקו בהוקעת 'האל שהכזיב', פניץ' הראה בהתמדה את הכורח בחברה דמוקרטית-סוציאליסטית שלא תיפול טרף לחסרונותיה של הסוציאל-דמוקרטיה או של הקומוניזם בסגנון הסובייטי".

מפעל חיים של איש אחד

ליאו קבל את תפקיד עריכת השנתון "סוציאליסט רג'יסטר" מראלף מיליבנד שהיה מייסדו ועורכו (עם ג'ון סבייל) מ-1964. השנתון שימש בטאון אינטלקטואלים מרקסיסטיים שפרשו מהמפלגה הקומוניסטית הבריטית אחרי המאורעות בהונגריה ב-1957 ולא הצטרפו ללייבור או לקבוצות טרזקיסטיות או מאואיסטיות או ל'שמאל החדש' שפרח בבריטניה. ליאו היה דוקטורנט של מיליבנד שעסק במדינה בחברה הקפיטליסטית, והם היו חברים בנפש. היה זה אך טבעי שלאו ימשיך את מפעל מדריכו.

השנתון הפך עבודת חייו: ליאו הוציא לאור 33 כרכים והקדיש להם את מיטב כשרונו, מרצו הבלתי נדלה והכריזמה האישית שלו. תחת ניצוחו ובהשתתפות רבים, קיבל השנתון מעמד של פרויקט בינלאומי (היכנסו לאתר, החומר ברובו חופשי). מאות רבות של אינטלקטואלים מרחבי העולם כתבו בו במשך השנים. הוא יוצא לאור באנגלית, בספרדית, ביוונית ובטורקית. כל גיליון הוא ספר עבה המוקדש לנושא, ובכתובה השתתפו בין 15 ל-20 כותבים. הנושאים תוכננו מראש והכותבים נבחרו בקפידה לפי מומחיותם. לפני הגשת המאמרים ערך ליאו בכל שנה כנס, בו הוצגו ונדדו הטיוטות.

התאפיין בבית משותף של מדינות קפיטליסטיות המאורגנות תחת הכיפה של האימפריה האמריקאית הלא-רשמית. גם מהפכות לאומיות בפריפריה העולמית לא הספיקו כדי לערער מערכת אימפריאליסטית זו. למעשה, "התפתחות" הפריפריה העולמית הובילה בפועל לדרישות של בורגנויות פריפריאליות לשילוב גדול יותר בתוך הקפיטליזם הגלובלי שמובילה ארה"ב. מאבק אנטי-אימפריאליסטי דורש, בהוזה, לא בריתות של כוחות לאומיים עם הבורגנות, אלא מאבק מעמדי נגדה – במיוחד בלב האימפריה עצמה.

פאניץ' שאב השראה עמוקה מהאנרגיות, מהארגון ומהחשיבה היצריתית שחוללה תנועת 'מומנטום' שהתגבשה סביב קורבין בבריטניה, ושהניבו הסוציאליסטים הדמוקרטים מסוגו של ברני סנדרס בשמאל בארצות הברית. הוא היה מלא תקווה נוכח פרויקטים אלה, שבערו במחויבות לסוציאליזם דמוקרטי – המרשם מאז ימי ראלף מיליבנד.

ליאו ידע שהתפתחותם של ארגונים אלה לא תהיה חלקה או אחידה, אלא מלאה בקונפליקטים, בנסיגות ובכאב לב. אך הוא התעורר מאוד נוכח דור חדש שמניף את דגל הסוציאליזם, חוזר למאבק המעמדי ומבקש למצוא צורות ארגוניות שבכוחן לתת ביטוי לעקרונות הסוציאליזם הדמוקרטי.

אבישי ארליך

ניצחון לקומוניסטים בבחירות בקרלה בהודו

על רקע מאבק החקלאים הנחוש ברחבי הודו נגד ממשלת הימין של מודי, זכתה חזית השמאל הדמוקרטי של הקומוניסטים ברוב גדול בבחירות שנערכו לפני שבועיים במדינת קרלה שבדרום תת-היבשת. כך עולה מהתוצאות הסופיות שפורסמו בסוף השבוע (25.12). בקרלה מתגוררים כ-35 מיליון תושבים, מהם 55% הינדים, 25% מוסלמים וכ-19% נוצרים. במחוז קיימות גם שתי קהילות יהודיות – הידועה ביותר היא זו שבקוצ'ין.

בקרלה שלט במשך עשרות שנים הממשל הקומוניסטי הוותיק ביותר בהודו. הקומוניסטים הפסידו בבחירות ב-2011, אך שבו לשלטון ב-2016. חזית השמאל הדמוקרטי, בהנהגת המפלגה הקומוניסטית של הודו (מרקסיסטית), זכתה בבחירות אלה ב-42% מהקולות, בעוד שהחזית הדמוקרטית המאוחדת בהנהגת מפלגת הקונגרס הוותיקה ומפלגות שמאל נוספות נחלה מפלה.

המפלגה הקומוניסטית נבחרה לראשונה לעמוד בראש הממשלה במדינת קרלה ב-1957. במשך עשרות השנים האחרונות התערב השלטון המרכזי ההודי שוב ושוב כדי להפיל את שלטון הקומוניסטים במדינה הדרומית. למרות זאת, השכילו הקומוניסטים לבצע פורמות חברתיות חשובות – בהן הרפורמה האגררית וביטול האחוזות הגדולות מהן נהנים מיליוני איכרים ובני משפחותיהם. מדינת קרלה הקימה מפעלי תעשייה בבעלותה ותמכה בענפי המשק המסורתיים, כולל בבתי המלאכה הקטנים. כן הקימו הקומוניסטים בקרלה מערכת בריאות ציבורית אוניברסלית וחינמית.

הודות לכך, קרלה היא המדינה בה התמותה של תינוקות ושל נשים בלידה היא הנמוכה ביותר בהודו, ותוחלת החיים היא הארוכה ביותר. ההתמודדות עם מגפת הקורונה היא דוגמא נוספת להצלחתו של "מודל קרלה" הסוציאליסטי.

של דינמיקה זו. מפלגות אלה הפכו, משנות ה-90 ואילך, לכוחות הממסדיים המרכזיים של הניאו-ליברליזם, בייחוד בכל הקשור בקידום רפורמות מבוססות שוק תחת השם 'הדרך השלישית'.

ממצב זה הסיק ליאו שהמשימה הבסיסית של סוציאליסטים היא לבנות מפלגה מסוג אחר – המבוססת על העצמה, חינוך וגיוס עובדים. מפלגה זו, כלשונו, נועדה להיות "מרכז הכובד" של עיצוב מעמד הפועלים ושינוי המדינה. המפלגה צריכה לא רק לנצח בבחירות, אלא לשאוף להפוך את המדינה: לעצב צורות חדשות של דמוקרטיה משתתפת ושל תכנון כלכלי, כדי שהייצור יהיה מכונן לסיפוק צורך חברתי ולא לרווח פרטי. אל המפלגה סוציאליסטית להיות פסיבית; עליה להיות מסוגלת לטפח את יכולותיהם של עובדים להתגייס למען חברה חדשה – כך שברגע שהרפורמות הדמוקרטיות שתיזום המפלגה אכן יחוללו משבר בקפיטליזם, יוכלו העובדים לדחוף אותן הלאה במקום לסגת לאחור.

סוציאליזם מפוכח וריאליסטי

הסוציאליזם של ליאו גובש כמפוכח וכריאליסטי. מסירותו הבלתי מעורערת לסוציאליזם התבטאה בהתנגדות בלתי מתפשרת לסיסמאות ריקות ולאשליה נוחות. ליאו ראה כתפקידו הבסיסי של האינטלקטואל הסוציאליסטי את זיהוי הגבולות והאפשרויות של האסטרטגיות הפוליטיות השמאליות הנוכחיות. תפקידה של מנהיגות אינטלקטואלית הוא להבין מדוע מאמצי השמאל לא הובילו לחברה סוציאליסטית, ומדוע קיצורי דרך, המוצעים בגלל חולשת המעמד, נדונים לכישלון.

ליאו דרש חשיבה היסטורית. המצאת "מושגים מופשטים", כפי שכינה אותם, יכולה אולי להועיל לפיתוח מסגרת שבאמצעותה ניתן להבין את המורכבות העצומה של ההיסטוריה. אך סוציאליזם, הדגיש, הוא תמיד עניין של שאלות אסטרטגיות קונקרטיות, של כאן ועכשיו. הוא מחייב להתמקד בנקודה בהיסטוריה, לחשוף את קווי השרשרת ומגמותיהם ולהתוות משם דרך קדימה. חייבים להבין כיצד פוליטיקה מעוצבת בידי הרגע ההיסטורי שלנו, וכיצד השינוי נובע מהסתירות הקיימות באותו רגע. על בסיס זה חיוני לחשוב מה נדרש בפועל לעשות כדי להגיע למצב בו מעבר סוציאליסטי הוא אפשרי.

דגש זה העניק לעבודותיו רצינות שלעיתים קרובות חסרה בשמאל. אל מול הסיכוי הרחוק של חברה סוציאליסטית, קל לנקוט פוליטיקה של המתנה להתמוטטות מערכתית שתוביל באופן בלתי נמנע לסוציאליזם, או לעודד תנועות מחאה ארעיות שהראייה הפוליטית שלהן לא זהירה, קצרת טווח, או חסרה בכלל יעדים אסטרטגיים ברורים. אמנות הניתוח הקוניונקטורלי – הקריאה המדוקדקת של מאזן הכוחות, של הסתירות בתוך ההון והמדינה המקיימות את המצב הנוכחי ויוצרות אפשרויות לשינוי – אבדה ברובה. למשימה זו התמסר ליאו בניסיון להבין את טיבה של המדינה הקפיטליסטית העכשווית, את גבולות הסוציאל-דמוקרטיה ואת ההיגיון שמפעיל את האימפריה האמריקאית.

פאניץ' ושותפו לכתיבה סם גינדין טענו בספרם נגד אינטלקטואלים מהשמאל בדור האחרון; נגד אלה שלדעתם המדינה הוחלפה בידי כוחות "הגלובליזציה" שעקפו את מדינת הלאום כמוקד הכוח הפוליטי העיקרי. פאניץ' וגינדין טענו כי מדינות הן המחוללות העיקריות של הגלובליזציה ואחריות לבניאום ההון – המדינה האמריקאית מעל לכל אחרות – ליצירת הקפיטליזם הגלובלי.

במקום יריבות בין מעצמות קפיטליסטיות גדולות, כפי שהתקיימה בעבר, העולם שלאחר המלחמה העולם השנייה

ניסיון ההתנקשות באלכסיי נבלני מעלה סימני שאלה באופוזיציה הרוסית

האופוזיציונר שהורעל

ניסיון ההתנקשות נכשל – נבלני פונה במהירות לבית החולים, והרופאים שפעלו ביעילות הצילו את חייו. בעקבות דרישה של חבריו ושל משפחתו הבדיקות לגבי סוג הרעל לא בוצעו ברוסיה. בקשה מיוחדת נשלחה לנשיא פוטין (ואושרה עוד באותו היום) שנבלני יוטס במיוחד לבדיקות במערב.

הבדיקות בארה"ב העלו כי נבלני הורעל באמצעות נוביצ'וק – הרעל המאפיין חיסולים בידי שירותי הביון הרוסיים. בעקבות הבדיקה הפתה ארה"ב אצבע מאשימה לקרמלין, מלווה במטח סנקציות. אבל הטענה לפיה מאחורי הרעלתו של האופוזיציונר המובס עומד הקרמלין נתקבלה בספק רב באופוזיציה הרוסית: למה להרעילו בתקופה שבה דנים באירופה באופן רציני בהסרת הסנקציות על רוסיה? למה להצילו במהירות וביעילות בבית חולים ממשלתי אם המטרה הייתה להורגו? למה לאפשר לו לעזוב את רוסיה ולעבור בדיקת רעל וטיפול במערב?

התגובות ברוסיה

האופוזיציה השמאלית, וכמוה רבים אחרים בציבור הרוסי, טוענים כי מאחורי ההרעלה עומדים

"חבריו" של נבלני במערב, לאחר שהבינו כי איבד את הרלוונטיות הפוליטית שלו. הרעלתו – דרך פעולה המאפיינת את השלטון הרוסי – נבחרה כאמצעי לפגוע ברוסיה: אם ימות, יוטלו על רוסיה סנקציות אירופיות קשות ויבוטל הפרויקט העצום להנחת צינור גז בין גרמניה ורוסיה. ואם יחיה – ניסיון ההתנקשות יחזיר אותו למרכז הבמה הפוליטית ויאפשר לו לתפוס את תשומת הלב של האופוזיציה ושל התקשורת.

הקרמלין מכחיש כל קשר להרעלתו של נבלני, ומצביע על כך שהצלתו הייתה כרוכה בהתערבות ישירה של הנשיא. נבלני מצידו מאשים באופן ברור את שלטון פוטין, ואף קורא לגרמניה לבטל את פרויקט צינור הגז ולהטיל סנקציות על רוסיה. להוכחת טענתו הוא מציג הקלטות של סוכני פס"ב (השירות החשאי הרוסי) ומסמכים מסווגים של מוסד זה שנכתבו אודותיו. אם המסמכים אותנטיים, הדבר מחזק את הסברה כי נבלני מקושר לגורמי ביון אמריקאיים.

כך או אחרת, לנבלני לא נותר עוד הרבה להציע: השמאל הרוסי רואה בו סוכן אמריקאי, ואילו חבריו לאופוזיציה הליברלית נטשו אותו ומפקפקים באמיתות דבריו. הקלף האחרון של נבלני הוא תדמית המרטיר, "האופוזיציונר שהמשטר מדכא", אותו הוא מנסה לנצל כעת כדי לסכל את עסקת הגז הרוסית-אירופית.

טלטלה פוליטית אחזה את חוגי האופוזיציה הליברלית ברוסיה: אלכסיי נבלני, הרוסי האהוב ביותר בווינגטון, הורעל במהלך טיסה פנימית ברוסיה. ההרעלה גררה בעקבותיה תגובות מעורבות מהמערב וביקורות רבות ומגוונות במרחב האופוזיציוני הרוסי. אך מיהו אלכסיי נבלני?

היסטוריה מפוקפקת

נבלני, שבנה בשנים האחרונות את תדמיתו כגיבור ליברלי וכאחת הדמויות הבולטות באופוזיציה לשלטון פוטין, החל את דרכו הפוליטית בחוגי הימין הקיצוני הרוסי. עד 2010, השנה בה נסע ללמוד בארה"ב בתוכנית יוקרתית של אוניברסיטת ייל, היה נבלני פעיל בולט של הימין הגזעני. נבלני היה משתתף קבוע במצעדים הניאו-נאציים השנתיים של ה"מארש הרוסי" וקול בולט של "רוסיה לרוסים" ו"סגירת הגבולות" בפני הגירה מהקווקז וממרכז אסיה. אך כאשר חזר נבלני מלימודיו בארה"ב, קיבלה אותו האופוזיציה הליברלית הקטנה ברוסיה באהדה ובחיבוק חם. את עיקר המוניטין שלו צבר נבלני במחאה בעקבות הבחירות לנשיאות ב-2012, כאשר היה ממובילי

ההפגנות הגדולות סביב הבחירה הבלתי-חוקית של הנשיא פוטין. אך בניגוד למנהיגי המחאה האחרים הצליח נבלני לחמוק ממאסר, וכך נותר הדמות הציבורית הבולטת בקרב האופוזיציה ובעל גישה חופשית להשתלט על הבמה הליברלית. במקביל שלח נבלני את ידו בעסקים: הוא ואחיו הורשעו בפלילים בגין לקיחת שוחד מחברה פרטית בתמורה לכריתה בלתי-חוקית של יערות. על נבלני הוטלו סנקציות משפטיות שונות, ואילו אחיו נשפט למאסר.

בבחירות 2018 ביקש נבלני להתמודד לנשיאות, אך אפשרות זו נמנעה ממנו משום שעדיין נמצא תחת סנקציות משפטיות. במקום לתמוך במועמדת המובילה של המחנה הליברלי, החליט נבלני לקרוא להחרמת הבחירות. התוצאה הייתה מאבק פנימי בקרב האופוזיציה וקרע בין נבלני לליברלים, שהובילו לכישלון מוחץ בבחירות: המועמדת הליברלית קיבלה פחות מ-1% מסך הקולות, ושיעור המחרמים היה נמוך אף הוא.

בעקבות "הבגידה" של נבלני במחנה הליברלי ירדה קרנו והוא הפסיק להיות דמות מקובלת בחוגי האופוזיציה. נבלני לא הצליח יותר לארגן מחאות בעצמו, ולמעשה נדחק לשוליים ואיבד מהשפעתו – עד אשר הורעל.

מי עומד מאחורי ההתנקשות?

נבלני הורעל בסוף אוגוסט במהלך טיסה פנימית ברוסיה, בעת שהיה בדרכו לארגן את פעיליו בבחירות המקומיות. אך

אלכסיי נבלני, 2017 (צילום: יגני פלדמן)

על הסדרה "שעת נעילה" יום הכיפורים של "כאן"

הסדרה מבקשים לומר: אמנם ישנם בישראל מתחים חברתיים ומחלוקות פוליטיות, אבל בסופו של דבר, בעניינים של ביטחון כולנו באותה סירה (או ברוח הסדרה, באותו נגמ"ש) – ועל כך איש מגיבורי הסדרה אינו מערער.

בצדו השני של קו החזית, החיילים הסורים הפשוטים מוצגים כקורבנות תמימים של הנסיבות, שנדחפו לשדות הקטל בידי מפקדיהם. הקצינים הסורים, לעומת זאת, מוצגים בסדרה כפראים צמאי דם, אשר ללא היסוס מוציאים להורג שבויים ישראלים. בפרק האחרון חוקר קצין מודיעין סורי את אחד השבויים הישראלים בעיניים. הקצין הסורי מספר כי משפחתו מתגוררת במחנה פליטים בקרבת דמשק לאחר שכפר מוצאה ברמת הגולן נכבש ונהרס בידי ישראל ב-1967. הוא אף פונה לשבוי הישראלי ומציע לו, כערבי-מוסלמי לערבי-יהודי, לשתף פעולה נגד האויב הציוני שהוא נטע זר באזור. אולם טענות אלה של החוקר, שלכאורה היה בכוחן לעורר הבנה ואף הזדהות מסוימת עם הצד הסורי, מוצגות בסדרה כמניפולציה ערמומית ותו לא.

השבוי הישראלי עומד בעיניים באומץ ואינו נשבר בחקירה, שכן בשלב זה של הסדרה כל הספקות כבר נגוזו והמסר הפטריטי התגבש בהירות בהכרתם של הגיבורים ושל הצופים כאחת – הערבים קמים עלינו לכולנו, ואין ברירה אלא להגן על עצמנו.

הכרזה של "שעת נעילה" באתר התאגיד (צילום: "כאן")

בסיכומו של דבר, למרות הייצוג הראוי לציון של הפנתרים השחורים, הסדרה "שעת נעילה" היא מוצר בידור אידיאולוגי שנועד לעשות לישראלים נעים ולהשקיט את המצפון הלאומי. בסיום הפרק האחרון מגיע הקתרזיס המובטח בדמות מונטאז' של גברים מזדקנים, הווטראנים של המלחמה, המישירים מבט אל המצלמה לצילילי מוסיקה מרגשת. על המסך מופיעות המילים: "לזכרם של חללי מלחמת יום הכיפורים ובהוקרה לבני משפחותיהם, ללוחמים ולכל מי שהמלחמה הותירה בו את אותותיה".

כך, בלי סימני שאלה או הרהורי כפירה או חיבור לכיבוש, מסכמת הסדרה את מלחמת הברירה הנוראה שגבתה את חייהם של אלפי ישראלים, סורים ומצרים באוקטובר 1973.

החודש עלה לאוויר הפרק האחרון בסדרת הדרמה ההיסטורית "שעת נעילה". הסדרה, פרי הפקה של תאגיד השידור הציבורי ("כאן"), היא היקרה ביותר שהופקה בישראל עד כה. הסדרה מציגה את הימים הראשונים של מלחמת יום הכיפורים בחזית הגולן דרך חוויותיהם של כמה חיילים ואזרחים שנקלעו ללחימה. לפי נתוני התאגיד, בפרק הפתיחה של הסדרה צפו מעל 250 אלף איש – המספר הגבוה ביותר מאז עלייתו לאוויר של אתר "כאן". גם בתקשורת הוקדשה תשומת לב לא מעטה לסדרה ולתגובות אליה.

פרק הפתיחה הכפול של הסדרה (מתוך 8 בסה"כ) הפתיע לטובה. שלושה מגיבורי הסדרה הם אלוש, מרקו ומלאכי – פנתרים שחורים משכונת מוסררה בירושלים, המשרתים בצבא כטנקיסטים. בפרק הראשון מרכים שלושה לשוחח זה עם זה בערבית-יהודית המתובלת במלים עבריות וצרפתיות, אולם בהמשך הסדרה הם מדברים בעיקר עברית – כנראה כדי לא להכביד על הצופה.

תחילת הפרק מתרחשת לאחר הפגנה בה השתתפו מרקו ומלאכי, ואשר המשטרה פיזרה באלימות. מרקו הוכה בהפגנה בידי שוטרים ומסתתר מהרשויות בביתו של חבר פלסטיני ברובע המוסלמי, ואילו מלאכי נעצר בהפגנה ונחקר על רקע ביקוריו במועדון הקומוניסטי, שם בילה בחברת "שמאל קיצוני וערבים", כניסוחו של החוקר המשטרה.

בהמשך הפרק פוגש מלאכי במני בן דרור, תל אביבי בווהמיני מזדקן החבר ב"מצפן". בן דרור מביע אהדה למאבקם של הפנתרים, והשניים מתיידדים חרף הפער הדורי והעדתי ומכירים זה בזה כ"סוציאליסט זקן" ו"סוציאליסט צעיר". בן דרור מדגיש את התנגדותו למלחמה, שפרצה באשמת ממשלת המערך. מרקו מביע את התנגדותו לחזור לבסיס ושווה את המדים: "לא מדינה שלי ולא צבא שלי. אני גמרתי עם הגזענים האלה". תחושותיו זוכות באשורו כאשר הוא וחבריו המרוקאים חוזרים ליחידתם הצבאית ונתקלים ביחס מתנשא מצד מפקדם הקיבוצניק האשכנזי, המכנה אותם "עבריינים" בשל חברותם בפנתרים ובשל השתתפותם בהפגנה.

עד כאן הסדרה חברתית-ביקורתית – תוכן שנדיר למצוא בטלוויזיה הישראלית כיום, ועל אחת כמה וכמה בסדרות פופולריות. אולם לצופים המקווים כי רוח הדברים תבוא לידי ביטוי בהמשך הסדרה, נכונה אכזבה. המסר המרכזי של "שעת נעילה", אותו מפמפמת הסדרה ללא הרף מהפרק השני ועד סופה, הוא: "שקט – יורים".

כאשר גיבורי הסדרה מוצאים עצמם תחת אש בעקבות המתקפה הסורית הבלתי-צפויה, הם שוכחים כל ביקורת שהייתה להם על מדיניות הממשלה או על המלחמה, ומוכנים להקריב את חייהם "בשביל המדינה". אפילו בן דרור הפציפיסט, שיצא לחזית רק כדי להחזיר הביתה את בנו, מתנדב בסופו של דבר לפקד על טנק בקרב בעמק הבכא. יוצרי

מדורות בבלפור

אלפים הפגינו בסוף השבוע (26.12) נגד בנימין נתניהו, נגד ממשלתו הימנית ונגד השחיתות השלטונית. במקביל להפגנה בסמוך למעון בירושלים מחו מאות ליד בית משפחת נתניהו בקיסריה. כן נערכו מאות משמרות מחאה בערים הגדולות, בצמתים ובגשרים.

בירושלים פרצו עימותים בין שוטרים למפגינים שהקדימו את הגעתם למוקד ההפגנה וקראו לקיים "מצור על בלפור". כמה מהמפגינים נשאו לפידים ואף הדליקו מדורות על הכביש. שלושה מהם נעצרו סמוך לכיכר פריס. בארגון "קריים מיניסטר" גינו את אלימות המשטרה כלפי המפגינים. "המשטרה ממשיכה לשמש קו ההגנה האחרון של הנאשם. סימפטומים של מנהיג מושחת בסוף דרכו", מסרו. "אין שום מניעה לקיים הפגנה במקום, למעט הרצון הבלתי פוסק של [מפקד מרחב ירושלים של המשטרה] דורון ידיד לסייע לנאשם בדיכוי המחאה הצודקת".

גם השבוע אירעו מעשי אלימות כלפי המוחים נגד ממשלת הימין. בצומת גבעת עדה תקפו שניים מתומכי ראש הממשלה את המפגינים נגד נתניהו באמצעות מקל. המוחים הלינו כי אין במקום נוכחות משטרתית לאבטחתם, וזאת למרות שלא מדובר באירוע ראשון של התנכלות במקום. המשטרה הודיעה כעבור כמה שעות כי עיכבה לחקירה נער בן 17 מפרדס חנה ואישה בת 52 בחשד לתקיפה. מפגינים בראשון לציון תיעדו אדם שיצא מרכבו ואיים עליהם כשסכיין בידו.

פעיל "אין מצב" בפתח תקווה, דרור נקדימון, מצא על שטיח הכניסה לביתו פתק מאיים בו נכתב: "תוריד את השלט ישמאל וזל אחרת אני שורף אותך". יצוין שבשבת הקרובה, 2.1, בשעה 17:30 תתקיים בכיכר הדמוקרטיה (כיכר פריס) עצרת בהשתתפות חברי הכנסת איימן עודה ועופר כסיף (חד"ש – הרשימה המשותפת).

המורים מחו - ושר

החינוך מיהר להתקפל

"חיסון צוותי ההוראה יחל בשבוע הבא", אמר השבוע (29.12) שר החינוך יואב גלנט, בראיון לכאן רשת ב'. "מי שקובע את סדר החיסונים הוא משרד הבריאות. ישנם 200 אלף מורים ותוך יומיים אפשר לחסנם. אבל גם אם זה ייקח שבוע זה דבר מבורך. הכי חשוב שהם יבואו להתחסן". דבריו של גלנט נאמרו בתגובה להכרזה של הסתדרות המורים על סכסוך עבודה בתחילת השבוע (27.12), בדרישה לקדם את המורים בסדר העדיפויות של החיסונים.

מזכ"לית הסתדרות המורים, יפה בן-דוד, אמרה עם ההכרזה על סכסוך העבודה: "לא ייתכן שעובדי ההוראה מקריבים את עצמם שעה שכלל אזרחי ישראל נמצאים בסגר, והמדינה לא תדאג להגנתם מבחינה בריאותית. אין שום סיבה לא לחסן את עובדי ההוראה".

לפני כמה ימים פרסם משרד הבריאות דו"ח לפיו עובדי ההוראה נמצאים בסיכון גבוה להדבקה, בשיעור של 50

אחוזים, ביחס לאוכלוסייה הכללית. אם אין חיסונים – לא יהיו לימודים".
ח"כ עאידה תומא-סלימאן (חד"ש – הרשימה המשותפת) התייצבה מאחורי המורים: "בן-דוד צודקת – אין סיבה שלא יחסנו את המורים בהקדם, ואיתם גם את כל עובדי מערכת הבריאות, העובדים הסוציאליים, המוכרים בחנויות המזון ועובדים חיוניים רבים". יו"ר ארגון המורים, רן ארז, תומך בדרישה לחסן את עובדי ההוראה.

לאחר שבע שנים: עובדי

נמל אשדוד יוכלו לשבות

בית הדין הארצי לעבודה קבע השבוע (27.12) כי חצו שמנע מעובדי נמל אשדוד לשבות יפקע ביום חמישי הקרוב. זאת, בתום שבע שנים בהן נאסר על העובדים לממש את זכות השביתה, ובמקביל למשא ומתן שמנהלת ההסתדרות עם ממשלת הימין להפרטת הנמל – למורת רוחם של עובדיו. סגן נשיאת בית הדין הארצי לעבודה, השופט אילן איטח, הבהיר בהחלטתו כי בניגוד לסכסוך העבודה שהוכרז ב-2013, אשר עסק בהפרטה בנמלי הים, הסכסוך הנוכחי הוא סכסוך כלכלי טהור ולעובדים שמורה זכות השביתה.

בשנת 2013 קבע בית הדין לעבודה כי אופי סכסוך העבודה הוא מה שמכונה "מעין-פוליטי" – כלומר שביתה נגד ההשלכות של מדיניות ההפרטה של ממשלות הימין על העובדים, ולא נגד המדיניות הממשלתית לטובת ההון בכללותה. סוג שביתה זה, הבהיר בית הדין שוב ושוב, הוא כזה המאפשר לעובדים לשבות באופן מוגבל ומידתי.

עם זאת, לאורך שבע השנים האחרונות, הטיל בית הדין בפועל על העובדים צווי מניעה שמנעו מהם לממש זכות זו, בטענה כי המו"מ בין הצדדים טרם מוצה. לפני כשבועיים עתרה ההסתדרות לבית הדין, וטענה כי בלא זכות השביתה, נראה כי המדינה איננה מעוניינת לקדם את המו"מ לחתימה על ההסכם. עקרונית הסכימה ההסתדרות לפיטורי עובדים במסגרת ההפרטה של נמל אשדוד.

לקוראי "זו הדרך" ומפיצי

"זו הדרך" ימשיך להופיע במהלך ימי הסגר וישלח בדואר למנויים; אתר השבועון באינטרנט המתעדכן יומית יושק בקרוב

השבוע באתר "זו הדרך"

הפגנות ברחבי הארץ, התאגדות עובדי אמזון, מעורבות ישראלית בפשעים בגוואטמלה, ועוד...

zoha.org.il